

Polní cestou

stručná metodika lekce

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MSMT
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Lekce je součástí komplexního programu **Proměny krajiny**

Cílová skupina: 8. - 9. třída

Hodinová dotace 2 vyučovací hodiny

Průvodce programem a všechny další přílohy jsou ke stažení zde:

<https://muzeumricany.cz/regionalni-ucebnice/programy-hands-on/promeny-krajiny/>

Přílohy k lekci:

- 4.4 Domácí úkol
- 4.5 Audio seznam a přepisy (f–j)
- 4.7b Prezentace Proměny Život na poli
- 4.8 Vývoj krajiny
- 4.9 Polní cesty a život na polích
- 4.10 a–c Pacov
- 4.11 Pole kolem nás
- 4.12 Tabulka skupiny
- 4.13 Rodokmeny
- 4.23 Říčanský uličník
- 4.31 Sebehodnocení příprava výzkumu tisk

Anotace

Žáci se seznamují se s informačními zdroji a mapovými aplikacemi. Porovnávají hospodaření v místě v minulosti a současnosti. Volí si zaměření svého výzkumu a reportáže podle svých zájmů. Navrhují výzkumné otázky a trasu pro výlet s využitím polních cest a drobných památek v krajině jako orientačních bodů.

Znalostní cíle: Žák porovná zkušenost a historii vlastní rodiny a rodin svých spolužáků a odvodí důsledek přesunů lidí z venkova do měst pro krajinu. Žák využívá informace o současném stavu zemědělské krajiny (obnově polních cest, úbytku hmyzu a polních ptáků, pěstování řepky a o welfare hospodářských zvířat) k formulaci otázek. Žák vyjmenuje hlavní historické mezníky, které měly dopad na změny krajiny ve 20. století.

Dovednostní cíle: Žák vybírá výzkumnou otázku. Žák se orientuje v mapě, vyhledává v mapových zdrojích na internetu (Veřejný registr zemědělce, stonymaps Vývoj krajiny, katastr nemovitostí). Žák diskutuje a spolupracuje při výběru trasy pro výlet.

Metody

- Práce s mapovými aplikacemi
- Sebehodnocení, hodnocení podle kritérií
- Místně ukotvené učení – učení o místě
- Skupinová práce, diskuse
- Pomůcky

Pomůcky

mobily nebo tablety se sluchátky s nahranými audio ukázkami, dataprojektor, vytištěná pocitová mapa, 4.4 Domácí úkol, 4.7b Prezentace Proměny Život na poli, 4.8 Vývoj krajiny, 4.13 Rodokmeny, 4.5 Audio seznam a přepisy (f–j), 4.9 Polní cesty a život na polích, 4.10 a–c Pacov, 4.11 Pole kolem nás, 4.12 Tabulka skupiny, 4.23 Říčanský uličník, 4.30 Desky portfolio, 4.31 Sebehodnocení příprava výzkumu tisk

Obaly: brambůrky + brambory a olej řepkový a slunečnicový; obal od zelí nebo zelnáků; balený chleba + mouka žitná; Bake rolls + mouka pšeničná; slané tyčky; makové rybičky + mák; solená slunečnicová semínka

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MSMT
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Předem zadáme domácí úkol (příloha 4.4 Domácí úkol), se kterým budeme na této lekci pracovat.

<p>Úvod 10 minut</p>	<p>Zarámování: Cílem tohoto setkání je naplánovat cestu do minulosti – trasu a otázky, které tam budeme zkoumat.</p> <p>Sdílení s domácím úkolem (rodokmen a fotky): Žáci, kteří úkol splnili, porovnávají navzájem rodokmeny (příloha 4.4 Domácí úkol), místa bydliště a povolání svých předků.</p> <p>Pro žáky, kteří úkol nesplní, rozdáme připravené podklady (4.13 Rodokmeny) – rodokmeny a fotografie z publikace Pacovské rody. Úkolem je zjistit povolání lidí, kteří se narodili před rokem 1938, byli tedy dospělí v roce 1950. Ke každému povolání, které se opakuje, žáci připsují čárky. Sdílíme na tabuli a vybíráme nejčastější povolání. Při sdílení se ukáže, že většina dětí, kterým se podařilo rodokmen udělat, má nějakého předka ze zemědělské rodiny, případně mlynáře, koláře, kováře apod.</p> <p>Kdo z těch lidí kvůli svému povolání musel dobře znát své okolí? (Zemědělec, kovář.) – Pustíme vzpomínku paní Tiché z Pacova (příloha 4.5f Kovárna, kráva a pole). Promítneme fotografii v prezentaci 4.7b Prezentace Proměny Život na poli a žáci přiřazují místní jména k mapě.</p>
<p>Myšlenková mapa: Já v mojí obci 10 minut</p>	<p>Žáci mají 5 minut na to, aby do myšlenkové mapy zapsali např. „Já v Říčanech“ a doplnili, co všechno tu dělají, znají, do čeho se zapojují (spolky, volný čas, kultura, sousedi). Žáci si pak svoje myšlenkové mapy porovnají ve dvojici, případně ve čtveřici. Žák/žákyně zakroužkuje (nebo doplní), co ho baví (např. jezdit na kole, sportovat, potkávat se s přáteli, fotit přírodu). Lektor/ka se zeptá, kdo zapsal více než 7 vazeb na místo. Diskutuje s žáky, na čem to závisí (extrovert/introvert, rodina ne/pochází z místa).</p>
<p>Pole – práce s mapou a brainstorming 10 minut</p>	<p>Kudy nejčastěji jezdíme – nad mapou si žáci ukazují navzájem svoje oblíbené trasy. Promítneme mapu s vyznačenými cyklostezkami a zapíšeme jejich čísla a směry (např. Mnichovice – Kolovraty, 0031 Klokočná, 0020 Krajem Josefa Lady). Píšeme čárky na tabuli, kterými směry se nejčastěji žáci vydávají (na východ) a ptáme se proč (jsou tam lesy).</p> <p>Ptáme se, co v okolí převládá – pole. Jak se značí v mapách? Lze v mapě odlišit pole od louky? Lektor/ka upozorní žáky na legendu používanou v pomůcce Vývoj krajiny (odlišná barva pro podmáčené a suché louky a pro pole).</p> <p>Zastavujeme se cestou na poli? Proč ano a proč ne? Lektor/ka píše na tabuli nebo do prezentace na slajd Cesta polem.</p>
<p>Pole – otázky 15 minut</p>	<p>Zarámujeme: Pole samo o sobě dnes nebývá cílem výletů. My se na pole nebo do zemědělské krajiny vypravíme, abychom zjistili něco o minulosti a současném stavu přírody a krajiny v okolí. Úkolem žáků je vymýšlet otázky, z kterých si pak vyberou ve skupinách tu výzkumnou.</p> <p>V prezentaci 4.7 Prezentace Život na poli nebo ze storymap 4.8 Vývoj krajiny lektor/ka promítne fotky (slajdy 9–15: koroptev, řepka, drobné památky: zvonička, křížek, památný strom). Pustí jednu audio nahrávku z přílohy 4.5 (např. 4.5g Pást bosí husy), nebo první 2 minuty z videa 4.17b Pole bez života nebo 4.17g Tisíce motýlů.</p> <p>Každý žák/žákyně si zapíše min. 2 otázky, které ho/ji napadly.</p> <p>Žáci se rozdělí do skupin po max. 8, v rámci skupin pracují ve dvojicích:</p> <p>1. posluchači příběhů, 2. nakupující, 3. starostové, 4. pozorovatelé přírody.</p> <p>Jako motivaci pro tvorbu otázek dostane 1. skupina do dvojic mobily s nahrávkami (4.5g–j); 2. skupina dostane obaly od potravin; 3. skupina dostane texty o obnově polních cest (4.9 Polní cesty a život v polích); 4. skupina text o úbytku hmyzu a polních ptáků a pěstování řepky (4.9 Polní cesty a život v polích). Každá dvojice si přečte 1 text (v délce A4 – text a foto).</p> <p>Žáci mohou za skupinu krátce shrnout, co se dozvěděli a jaká otázka je napadla. Lektor/ka u toho využívá slajdy v prezentaci 4.7 Prezentace Život na poli.</p> <p>Vymýšlíme otázky o polích nebo o polních cestách.</p>

	<p>Žák/žákyně doplní nebo přeformuluje svoje otázky, které ho/ji napadly po audio/video, takže má ve výsledku tři, které splňují podmínky pro výzkumnou otázku (lektor/ka promítne v prezentaci). Každá skupina z nich vybere 2 otázky, které zapíše na tabuli (celkem tedy min. 8 otázek).</p> <p>Pokud žáci otázky nevymyslí nebo se na těch svých neshodnou, použijeme vybrané otázky z přílohy 4.11 Pole kolem nás. Hledáme otázky, na které lze najít odpověď výzkumem venku. Pokud žáky napadne otázka, odkud pocházejí potraviny, které nakupují, navrhneme jim, že mohou poslat dotaz e-mailem výrobci.</p>
Přestávka	
Výběr otázky 5 minut	<p>Z otázek (na téma pole, polní cesty, krajina, hospodaření) zapsaných na tabuli vybíráme ty, na které můžeme hledat odpověď na cyklovýletě – zkoumáním na místě, nebo dotazem na místní lidi. (5 min.) Lektor/ka navrhne žákům, jak provést jednoduché přírodovědné pozorování, pokud se jejich otázka bude týkat přírody (nabídne jim zapůjčení dalekohledu, smýkačky/sítky na motýly, případně lopatky a odběrných nádobek na půdu).</p> <p>Lektor/ka nabídne žákům, že jim může zprostředkovat setkání s pamětníkem, odborníkem nebo místním znalcem přímo na místě, nebo po návratu bude možnost pozvat do školy odborníka, nebo si domluvit např. online hovor se starostou.)</p> <p>V tuto chvíli je výběr zúžen na max. 6 otázek.</p>
Kritéria pro výběr trasy 10 minut	<p>Na základě otázek, které chtějí žáci venku zkoumat, vymýšlíme kritéria, podle kterých budeme vybírat trasu, např.:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) jsou tam velká i menší pole, kde hospodaří soukromý zemědělec i větší firma 2) vedou tam staré nebo obnovené polní cesty 3) drobné památky: zvonice, kříže, kapličky, památné stromy 4) máme z té oblasti v databázi vzpomínky lidí 5) máme kontakt v místě na někoho, kdo tu hospodaří 6) cestou bude možné se stavět na nějakém oblíbeném místě s občerstvením 7) trasu projedeme na kole za méně než 1,5 hodiny <p>Jednotlivé skupiny plánují s použitím mobilních telefonů nebo tabletů s použitím funkce Plánování na www.mapy.cz. Prezentují svou trasu ostatním.</p>
Pole – hledání v databázích 10 minut	<p>Ve dvojicích si žáci vyberou jedno pole podél naplánované trasy.</p> <p>V prezentaci (slajd č. 16) je fotka z družice – mají za úkol odhadnout, co se tam asi pěstuje (řepka).</p> <p>Žáci si vyberou jeden úkol v pomůcce 4.11 Pole kolem nás. Na tabletu mohou např. hledat snímky z družic v různém ročním období, vyhledat vlastníka v katastru nemovitostí nebo hospodáře na serveru www.eagri.cz. Žáci se domluví s lektorem/lektorkou, zda by potřebovali zprostředkovat kontakt s konkrétním vlastníkem pole nebo zemědělcem. Na konci aktivity sdělí ostatním, proč je ta informace zajímavá a jak bylo obtížné nebo snadné ji zjistit.</p> <p>Při sdílení žáci vymýšlí, co by se dalo vyrobit z plodin pěstovaných v místě dnes (mouka – sušenky, bake rolls, chleba; řepka, brambory – brambůrky).</p> <p>Žáci dostanou text o hospodaření v Pacově (4.10a Pacov historie): pěstované plodiny, ovocné stromy, počty krav a slepic – 1180 slepic v roce 1938. Vymyslí, co mohli lidé před 100 lety vařit nebo péct z toho, co tam sami pěstovali.</p> <p>Lektor/ka připraví text o navštěvovaných místech, vybere informace, které se týkají hospodaření v krajině a zemědělců (4.23 Říčanský uličník), v případě trasy směrem do Pacova jsou to kapitoly Radošovická návěs, Jureček a Rokytky. Texty poskytnou žákům v elektronické verzi a vytiskne je, případně i zalaminuje pro práci v terénu.</p> <p>Na základě textů žáci formulují další otázky, na které mohou cestou zjišťovat odpovědi. Na tabuli zakroužkujeme otázky, které má smysl zjišťovat přímo venku. Necháme žáky, aby se vyjádřili rovnou, na jaké otázce by chtěli pracovat, pokud už jsou rozhodnutí. Pro ostatní určíme termín.</p> <p>Dáme žákům jasný termín, do kdy se mohou rozhodnout pro danou výzkumnou otázku a přiřazení do skupiny a do určité role. Mohou se zapsat na nástěnku do tabulky (příloha 4.12 Tabulka skupiny)..</p>

<p>Představení pomůcky a formulace domněnek Vývoj krajiny 10 minut</p>	<p>Představíme žákům pomůcku 4.8 Vývoj krajiny, kde proklikáme rozrůstání Říčan a důležité mezníky pro změny krajiny (vpád Švédů, výstavba železnice, kolektivizace, zástavba v 30. a 90. letech).</p> <p>Díváme se na dnešní mapu – jak jsou Říčany zastavěné, propojené s okolními obcemi. Nedávno „přirostlé“ k Říčánům jsou obce Pacov a Strašín. Co Radošovice? – Srostly už ve třicátých letech 20. století. (I když byly tehdy ještě samostatnou obcí, součástí Říčan se staly v roce 1953.)</p> <p>Proč nezůstaly obce Radošovice a Pacov pusté? Žije tam někdo, kdo „pamatuje“ třicetiletou válku? Žáci si zapíší svoje nápady – co/koho tam nejspíš potkáme – na papírek, který vhodí do krabice.</p> <p>Způsobily podle vás historické události (vzestup a pád komunismu, rok 1948 nebo rok 1989) nějaké změny v zástavbě a krajině v okolí Radošovic a Pacova?</p> <p>Žáci pracují s pomůckou Vývoj krajiny, podstránka Říčany ve 20. století. Zapíší své domněnky na pruhy papíru, které umístíme na nástěnku ve třídě. Jak bychom mohli zjistit, jak to vnímají sami obyvatelé Pacova?</p>
<p>Zadání pro tvorbu klipu 10 minut</p>	<p>Na výpravě budeme ve skupinách dokumentovat současný stav a hledat stopy z minulosti, které s ním souvisí. Budeme hledat možnosti, co změnit na daném místě – kvůli tomu budeme fotit a natáčet. Nakonec z materiálu sestříháme krátký klip. Bude se tedy jednat o reportáž z naší cesty. Lektor/ka se ptá žáků, zda je reportáž subjektivní, nebo objektivní. Jak by měla natočená reportáž vypadat, aby zaujala diváky?</p> <p>Lektor/ka shrne v prezentaci, že reportáž je subjektivní, budou tedy důležité jejich názory, vlastní komentáře a otázky, ale současně se budou snažit o pravdivost, objektivní podání faktů. Bude zaměřená na detail, který bude místo a jeho proměny v různých dobách dokreslovat (detaily na venkovských domech, cestách, drobných památkách apod.). Reportáž by měla být založená na příběhu, proto je vhodné oslovovat místní obyvatele, zejména pamětníky. Pro reportáž je nutné sbírat data, pozorovat a konfrontovat různé pohledy a názory. (další tipy v návodu zde: https://www.youtube.com/watch?v=EinVatj11wQ)</p> <p>Žáci mají vymyslet, jaká kritéria by měl splňovat klip, jehož cílem je seznámit diváky s navštívenými místy, historickými událostmi, současným stavem a s návrhem na změnu.</p> <p>Příklad kritérií: Klip bude mít celkem max. 5 minut, část připravená na výletě bude obsahovat:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) min. 2 rozhovory s místními lidmi nebo spolužáky 2) min. 5 fotografií míst, která připomínají minulost místa 3) min. 3 záběry současného stavu, který souvisí se zkoumanou otázkou/návrhem 4) příklad/inspirace dobrou praxí (např. opravená památka, obnovená polní cesta) <p>Lektor/ka zopakuje termín, do kdy se mohou žáci rozhodnout pro výzkumnou otázku. Skupiny budou po 3–4 žácích. Lektor/ka si zapíše vedoucí/ho skupinky. Ujistí se, že budou mít s sebou nutné vybavení, které se zkoumanou otázkou souvisí. Sdělíme žákům organizační informace – sraz, doporučené vybavení (láhev s vodou, helma, potvrzení od rodičů, nabitý mobilní telefon, kapesné na limonádu apod.)</p>
<p>Sebehodnocení 5 minut</p>	<p>V malých skupinách budou mít žáci za úkol diskutovat o tom, jak se jim dařily aktivity, seřazují je od nejsnadnější po nejobtížnější (4.31 Sebehodnocení příprava výzkumu tisk).</p>

